

ARAZİ TOPLULAŞTIRMANIN AMACI

Mümtaz BAYRAM

I. Giriş

Tarım, ülkemizdeki en önemli sektörlerden biridir. Tarım sektörü bir taraftan zorunlu temel ihtiyaçları karşılayan ürünleri üretirken diğer taraftan sanayii destekleyici bir faktör olarak ta görevini yapmaktadır. Ülkemizdeki millî gelirin yaklaşık % 16 sı tarım sektöründen sağlanmaktadır. Tarıma dayalı sanayiın ihracatta önemli bir yer tuttuğu gözönüne alındığı zaman tarımın millî ekonomi içerisindeki yerinin önemi daha da açık olarak görülebilir. Hernekadar nüfusumuzun % 45'i köylü nüfusu olarak görülüyor ise de genel nüfusun % 75'inin tarımdan tamamen veya kısmen geliri bulunmaktadır. Dolayısıyla ülkemizde kişi başına düşen millî gelirin artması, sanayiın yanı sıra çiftçi ailelerinin refah seviyelerinin yükselmesi ile de doğru orantılıdır. tarım kesiminde yaşayan ailelerin sosyo-ekonomik yönden kalkınması ise, tarımsal işletmelerin kendi koşulları çerçevesinde optimal bir yatırım ile birim alandan en yüksek verimin elde edilmesi ile mümkündür.

Tarım sektöründe, üretimden, ürünün arzına kadar her safhada bir takım sorunlar bulunmaktadır. Ancak, bunun dışında tarımsal yapıdan kaynaklanan bazı sorunlar vardır ki, bunlar doğrudan doğruya tarımsal gelirin düşük seviyede kalmasına, bu sektörde kalkınmanın istenilen düzeye ulaşmamasına sebep olduğu gibi bu sahada son derece yararlı olabilecek yatırım projelerinin uygulanmasında da darboğazların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.

Tarımsal yapıya ilişkin sorunların başında, optimal işletme büyüklüğü gelmektedir. Zira, işletmenin rantabl olabilmesi için üretim faktörlerinin optimal büyüklüklere haiz olması gereklidir.

Bir işletmede, bitkisel üretime yetecek miktarda arazi olmaması veya yeterli miktarda arazi olmasına karşın bu arazinin dağınık şekilde, muhtelif parçalardan oluşması halinde, işletmenin rantabilitesi düşecektir. Dolayısı ile bu işletmede yeterli seviyede bir gelir elde edilmesi mümkün olmayacağı gibi, artık işgücünün ortaya çıkması durumu ile de karşılaşılacaktır. Bu sorunlar genelde, arazi toplulaştırması uygulamasına geçilmemiş alanlarda karşılaşılan ve zaman zaman gündeme getirilen konular olup benden önceki konuşmacılar tarafından dile getirilmiştir. Tarımdaki kalkınmayı engelleyen ve sosyo-ekonomik sorunlar yaratan bu tarımsal bozukluğun giderilmesi ancak, kırsal alan düzenlemesi, yani kısaca toplulaştırma ile mümkün olmaktadır.

II - Arazi Toplulaştırması Kavramı'nın Gelişimi

Yeryüzünde ilk arazi toplulaştırması çalışmalarına Avrupa ülkelerinde başlanılmıştır. Bu çalışmaların oldukça eskiye dayanan geçmişleri vardır. Bu ülkelerde yüzyıllardan bu yana kullanılan tarım arazileri, artan nüfus baskısı karşısında giderek parçalanması ve ekonomik olmayan küçük işletmelerin doğması tarımsal üretimin ve gelirin azalmasında önemli bir etken olmuş ve sosyo ekonomik sorunlar yaratmıştır. Duruma bir çözüm bulmak isteyen bu ülkelerde, tarım politikalarının ana bölümünü arazi toplulaştırma çalışmaları oluşturmaktadır.

Toplulaştırma uygulamasında her ülke kendi yasal, geleneksel, ekonomik ve sosyal şartlarına bağlı olarak en uygun şekli seçmektedir.

Avrupa ülkelerinde arazi toplulaştırması genellikle geniş anlamda ele alınmakta ve tarımsal yapının düzenlenmesi için gerekli her önlem bu isim altında uygulanmaktadır. Bu çalışmalara Almanya'da 1821, İsviçre'de 1884, Fransa'da 1918, Polonya'da 1923, Hollanda'da 1924, İspanya'da 1953 yıllarında başlanılmıştır. Uygulamalarda geniş deneyim kazanan bu ülkeler kendi bünye ve ihtiyaçlarına göre arazi toplulaştırma yasalarında değişiklikler yapma gereğini duymuşlardır. Bu nedenlerle Fransa 1941, Polonya 1949, Batı Almanya 1953, Hollanda 1954, İsviçre 1961 yıllarında yeniden, bugün yürürlükte olan yasalarını hazırlamışlardır. (Dç.Dr.Bahri Çevik-Prof.Dr.Osman Tekinel seminer bildirisi Kasım-1988)

III- Ülkemizdeki Arazi Toplulaştırması'nın Yasal Durumu

Türkiye'de arazi toplulaştırması çalışmalarına, 7457 sayılı Toprak-Su-Teknikat ve Vazifeleri Hakkında Kanun'un 2.maddesinin (j) bendinde yer alan "Ziraat Vekaletinin teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetince kabul edilecek yerlerde toprak muhafaza ve zirai sulama tekniğinin zaruri kıldığı hallerde bu hallere münhasır kalmak şartı ile nizamnamesi gereğince arazi ve tevhidini sağlamak" hükmüne dayanılarak başlanmıştır. Bu uygulama Kanunun öngördüğü tüzük çıkarılmaksızın 1967 yılına kadar sürmüştür.

Tüzüksüz çalışmaların yürüyemeyeceği gerçeğinin anlaşılması üzerine; 11 Temmuz 1967 tarihinde, 6/6706 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile ilk arazi toplulaştırma tüzüğü yürürlüğe konulmuştur. Tüzüğün tanziminde, Medeni Kanunun 678.maddesi esas alınmıştır. Bu maddede "toprağın ve su yollarının ıslahı, bataklıkların kurutulması orman yetiştirilmesi, yol açılması, orman ve köy arazisi parçalarının birleştirilmesi gibi şeyler ancak müteaddit maliklerin iştiraki ile yapılır. Bunun için arsaların yarısından fazlasına malik bulunan ve adetçe maliklerin üçte ikisini teşkil eden kişiler tarafından karar verilmesi lazımdır. Bu karara diğerleri ittibaa mecburdurlar" denmektedir.

Bu iki Kanunun ilgili maddelerine göre hazırlanan ilk arazi toplulaştırma tüzüğüne dayanılarak yapılan çalışmalarda, her sınıf arazi kendi içerisinde birleştiriliyor ve proje hazırlandıktan sonra arazi maliklerinin muvafakati alınıyordu. Çoğunlukla da 2/3 çoğunluk sağlanmadığı için toplulaştırma projeleri uygulanamıyordu.

Daha sonra 17 Temmuz 1973 tarihli ve 1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile, ilk arazi toplulaştırma tüzüğü yürürlükten kaldırılmış, toprak ve tarım reformu kanununa göre çalışmalara 1978 yılına kadar devam edilmiştir. 1978 yılında Toprak ve Tarım Reformu Kanunu Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilince, 2 nci defa 7457 sayılı Kanunun 2.maddesinin (j) bendi ile Medeni Kanunun 678.maddesine dayanılarak, 24 Eylül 1979 tarihli ve 7/18231 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Arazi Toplulaştırma Tüzüğü yürürlüğe konmuştur. Günümüzde de bu tüzüğe göre arazi toplulaştırma çalışmaları sürdürülmektedir.

7457 sayılı Toprak-Su Teknikatı Kanunu'nun iptali ile onun yerine geçen 3202 sayılı "Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün Teknikat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek kabulüne Dair Kanun"un 12.maddesinin (c) bendinde Arazi toplulaştırma hizmetlerinin yürütülmesi Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne verilmiş, Toplulaştırma esas ve usullerinin nasıl yapılacağı yönetmeliğe bırakılmış bulunmaktadır.

3202 sayılı Kanun'un kabulünde sonra yeni yönetmelik çıkmadığı için, aynı kanunun geçici 6.maddesine göre "yeni tüzük ve yönetmelikler çıkıncaya kadar mevcut tüzük ve yönetmeliklerin uygulanmasına devam olunur" hükmünden hareketle çalışmalara devam edilmektedir. Halen yürürlükte olan 2.tüzükte de 2/3 çoğunluk sistemine göre proje sahasındaki arazi maliklerinin muvafakati esas alınmaktadır.

Arazi toplulaştırmasına ilişkin bir diğer mevzuatta toprak ve tarım reformu ile ilgili mevzuattır. Bilindiği gibi Anayasamızın 44.maddesine göre "Devlet toprağın ve-rimli olarak işletilmesini korumak ve geliştirmek, erazyonla kaybedilmesini  nle-mek ve topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan, çiftçilikle uğraşan köylüye toprak sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri alır. Kanun bu amaçla, değişik tarım bölgeleri ve çeşitlerine göre toprağın genişliğini tespit edebilir. Topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlanması üretimi düşürülmesi oranları-nın küçültülmesi ve diğer toprak ve yeraltı servetlerinin azalması sonucunu doğur-maz.

Bu amaçla dağıtılan topraklar bölünmez. Miras hükümleri dışında devredilemez ve ancak dağıtılan çiftçilerle mirasçıları tarafından işletilebilir. Bu şartların kaybı halin-de dağıtılan toprağın Devletçe geri alınmasına ilişkin esaslar Kanun'la düzenlenir" hükmü ile toprağa ilişkin ana kurallar vazolunmuştur. 1982 Anayasasından  nceki yasalarda aynı prensipleri görmekteyiz.

İşte bu prensipten hareketle mülga 1757 sayılı Kanun  ıkarılmıştır. Bu kanuna göre şanlıurfa ili 1.11.1973 tarihinde "Toprak ve Tarım Reformu Uygulama Bölgesi" o-larak ilan edilmiştir. İlan tarihinden itibaren 3 yıllık süre için mülkiyet durumunu sa-bit tutmak maksadıyla her türlü devir, temlik ve zilyetlik devri yasaklanmıştır. B y-lelikle şanlıurfa ilinde kamulaştırma hizmetlerinin 1.11.1976 tarihine kadar bitiril-mesi amir kılınmıştır. Bu süre içerisinde 690105 dekar arazi kamulaştırması yapıl-mıştır. Kanunun toplulaştırmaya ilişkin hükümleri uygulamaya geçirilmemiştir.

Daha sonra 22.11.1984 kabul tarihli olan ve 1 Aralık 1984'de yürürlüğe giren 3083 sayılı "Sulama Alanlarında Arazi Düzenlemesine Dair Tarım Reformu Kanunu" 1757 sayılı Kanunun yerini almıştır. Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin olarak ha-zırlanan 85/9588 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ekinde 29 Haziran 1985 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe giren "Sulama Alanlarında Arazi Düzenlemesine Dair Tarım Reformu Kanunun Uygulama Yönetmeliği" Tarım ve Toprak Reformu uygulaması-nın ikinci ana mevzuatı olmuştur.

Bu  alışmalar bitirildikten sonra uygulamaya geçilmiştir. Sulama alanında arazi d -zenlemesine dair tarım reformu uygulama alanı, dağıtılacak "toprak normu" ile "sa-hibine bırakılacak arazi " esasları 86/10730 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 16 Haziran 1986 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu tarihten başlıyarak şanlıurfa ili yeni-den uygulama bölgesi olarak ilan edilmiştir.

3202 Sayılı Kanun-3083 Sayılı Kanun ve Bu Kanunlarla İlgili Yönetmeliklerin ve Tüzüklerin Amaç, Kapsam Açısından Farklılıkları

1-A) 3202 sayılı Kanunun geçici 6.maddesi gereğince yürürlüğe yeniden konulan 7/ 18231 karar sayılı tüzükte toplulaştırma "Toprak Koruma ve Tarımsal Sulama

Tekniğinin zorunlu kıldığı durumlarda" arazi toplulaştırmasının yapılacağı belirtilmektedir. Ayrıca toplulaştırma yapılacak haller;

- a) Parsellerin sulama yöntemlerinin uygulanmasını, toprak koruma önlemlerinin alınmasını güçleştirecek kadar küçülmüş ya da biçimlerinin bozulmuş veya değişmiş olması,
 - b) Proje alanında topoğrafik durumun parsel sınırlarına bağlı kalmadan arazi düzenlemesini gerektirmesi,
 - c) Proje alanındaki parsellerden bazılarının yollardan ve kanallardan yararlanamaması,
 - d) Bir sulama ya da toprak koruma projesinin gerektirdiği yeni kanal ve yollarda parsellerin parçalanmak durumunda olması,
- gerekmektedir.

B) 3083 sayılı sulara alanlarında arazi düzenlenmesine dair tarım reformu Kanununda amaç; "Toprağın verimli şekilde işletilmesine korunmasına ekonomik üretime imkan vermeyerek parçalanmış tarım topraklarının gerektiğinde ve imkanlar ölçüsünde genişletilmesi suretiyle toplulaştırma gibi hususlar dışında esas ağırlıklı amaç;

- a) Yeterli toprağı bulunmayan ve topraksız çiftçilerin zirai aile işletmeleri kurabilmeleri için devletin mülkiyetinde bulunan topraklarla topraklandırılmalarını, desteklenmelerini, eğitilmelerini,
 - b) Yeni yerleşim yerleri kurmayı, mevcut yerleşim yerlerine eklemeler yapmayı,
 - c) Zorunluluk halinde tarım arazisinin diğer amaçlara tahsisini düzenlemeyi,
 - d) Dağıtılmayan tarım arazisinin değerlendirme şeklini belirlemeyi,
 - e) Bakanlar Kurulunca gerekli görülen diğer bölgelerde gayrimenkullerin milli güvenlik nedeni ile mülkiyet ve tasarruf şekillerinde ve yerleşim yerlerinde düzenlemeler yapmayı
- öngörmektedir.

Görüldüğü gibi 3083 sayılı Kanun'la 3202 sayılı Köy Hizmetleri Mevzuatına göre yapılan toplulaştırmalarda toplulaştırma sonucu ulaşılması istenilen amaçlar farklı olmaktadır.

C) 3202 sayılı Kanun'un geçici 6.maddesine istinaden yürürlüğe konulan 7/18231 sayılı tüzüğe göre toplulaştırma yapılırken toplulaştırma projesi alanı içerisindeki taşınmazlar kamulaştırılmaksızın paçal edilmekte, mülk sahiplerinin elinden aynı hakları alınmamakta, toplulaştırmaya katılan arazisi oranında mülk sahibine ıslah edilmiş eşdeğer arazi verilmektedir.

Oysa 3083 sayılı Kanuna göre yapılan toplulaştırmalarda reform bölgesi içinde kalıp toplulaştırmaya tabi olacak arazi, kamulaştırılarak paçal hale getirilmekte, arazi top-

İulaştırma tüzüğünün aksine, toplulaştırmaya katılan arazi oranında mülk sahibi arazi alamamakta, toprak reformu bölgesi için tespit edilen toprak normunun üstünde kalan miktar dağıtıma tabi tutulmaktadır. Toplulaştırmaya katılan toprak miktarı arazi normunun altında ise norma uygun artı toprak verilmektedir.

Arazi Toplulaştırma Tüzüğünde topraksız çiftçiye toprak verilmesi prensibi bulunmadığı için arazi toplulaştırma alanı içerisinde kalan topraksız olarak kalmaktadır. Oysa reform işlemlerinde topraksız çiftçiye toprak normuna uygun tarım arazisi verilmektedir.

D) 3083 sayılı yasaya göre yapılan toplulaştırma işlemi zorunludur. Oysa 3202 sayılı yasaya dayanan arazi toplulaştırma tüzüğüne göre yapılan toplulaştırmalarda Medeni Kanunun 678.maddesinin aradığı oranlarda muvafakat almak gerekmektedir.

E) 3083 sayılı yasaya göre Tarım toprağının dağıtımında; faydalananlar tespit edilen rayiç üzerinden borçlandırılmaktadırlar. Oysa arazi Toplulaştırma Tüzüğünde toprak dağıtımı bulunmadığı için bu anlamda bir borçlandırma da söz konusu olmamaktadır.

F) Arazi Toplulaştırma Tüzüğüne göre yapılan toplulaştırmalarda işlem muvafakata bağılı olduğu için paçal edilip ıslah edilen arazinin yeniden dağıtımında derecelendirme işlemini derecelendirme kurulu yapmaktadır. Bu kurula köy muhtarları, varsa belediye başkanları, arazi sahiplerini temsil eden üyelerde katılmaktadır. 3083 sayılı Kanun uygulamasında böyle bir kurul bulunmamaktadır.

G) Öte yandan 3083 sayılı kanun, dağıtılan topraklar üzerinde tasarruf tahdidi başlıklı 11.maddeyi getirmiştir. Bu maddeye göre "Bu kanuna göre dağıtılan topraklar bölünemez. Miras hükümleri dışında başkalarına devredilemez. Ancak dağıtılan çiftçilerle mirasçıları tarafından işletilebilir. Bu arazi kamu yararı dışında hiçbir ayni hakla kayıtlanamaz, haczedilemez, satış vaadine konu edilemez, kiraya verilemez" ancak sahibine bırakılan toprak o bölge için tespit edilen dağıtım normundan daha küçük parçalara hükmen veya rızaen bölünmek suretiyle devir ve temlik olunabilir. Bu husus toprak siciline şerh edilebilir.

Uygulama bölgelerinde kendilerine tarım toprağı bırakılanların ölümü halinde bırakılan tarım toprağı o bölge için tespit edilen dağıtım normundan az olmamak üzere ve işletmeye ait alt yapı ve tesisler ile araç ve gereçler, genel hükümlere göre miasçılar arasında taksim ve ifraz edilerek miras ortaklığına son verilebilir.

Görüldüğü üzere 3083 sayılı Yasa'da dağıtılan topraklar üzerindeki tasarrufa, toprağın parçalanmasını önlemek amacıyla tahditler getirilmiştir. Arazi toplulaştırma tüzüğünde bu tür tasarrufu tahdit edici hükümler bulunmamaktadır.

Arazi Toplulaştırmasının Bugünü Ve Geleceğı

Bilindiğı üzere 1960'lı yıllarda başlayan arazi toplulaştırma çalışmaları bugüne kadar yeterli bir seviyeye ulaştırılmamış ülkemizin gelişmesi açısından son derece ö-

nemli olan bu hususa gerekli önem verilmemiş, yukarıda açıklamaya çalıştığım gibi hala ülkemizde arazi toplulaştırmasına ilişkin esaslı bir yasal düzenleme de getirilememiştir.

Benim elde ettiğim bilgilere göre 1960'lı yıllardan bugüne kadar sürdürülen çalışmalar sonucunda yaklaşık 120 bin hektarlık sulama alanında arazi toplulaştırması uygulanmıştır. Halen GAP projesi kapsamında DSİ'ce yürütülen sulama projelerinde 1989 yılında DPT koordinatörlüğünde olmak üzere 63 bin hektarlık alan ile 1990 yılında Tarım Reformu Genel Müdürlüğünce ihalesi yapılan 80 bin hektarlık alanda 3083 sayılı yasaya göre toplulaştırma çalışmaları sürdürülmektedir. Ülkemizde ekonomik olarak sulanabilir tarım arazisi 8,5 milyon hektar olup, bu miktarın % 46'sına karşılık gelen 3910 bin hektarlık saha sulamaya açılmıştır. Sulamaya açılan sahalardaki arazi toplulaştırma % 2,5 civarında kalmıştır.

Sulamaya açılan bu miktarın, 1724 bin hektarlık kısmına karşılık gelen büyük sulamalar DSİ'ce işletmeye açılmıştır. Özellikle bu büyük projelerde toplulaştırma uygulanmaması çok büyük sosyo-ekonomik kayıplara neden olmuş ve hala olmaktadır. GAP projesi kapsamında 1693 bin hektarlık sulama alanı mevcut olup, bunun halen 7 bin hektarlık kısmı sulamaya açılmış 214 bin hektarlık kısmı ise inşa halindedir. Sadece GAP bünyesinde gelecekte sulamaya açılacak olan 1686 bin hektarlık alanda toplulaştırma yapılması sözkonusudur. Bu rakamlardan ülkemizdeki arazi toplulaştırması çalışmalarının yeterli seviyeye ulaştırılamaması nedeniyle çok büyük sosyo ekonomik kayıplara uğranıldığı ve halen de bu kayıplara uğranılmaya devam edildiği sonucunu ortaya çıkmaktadır.

Ülkemiz tarım sektörünün gelişmesi açısından arazi toplulaştırmasının önemi ortada olmakla beraber bu konuya yeterince önem verilmediği anlaşılmaktadır. Mesleğimizle de yakından ilgili olan bu konuda mevcut yasalarla sonuç almanın mümkün olmayacağı yukarıda verdiğim izahat ve rakamlardan da anlaşılmaktadır.

Halen yürürlükteki mevzuat yeterli olmayıp farklı amaç ve esaslara dayanmaktadır. Bu farklılıkların giderilmesi ve arazi toplulaştırma çalışmalarına hız verecek bir toplulaştırma kanununa acilen ihtiyaç duyulmaktadır.

Bugüne kadar ki uygulamalarda dikkate alınarak hazırlanacak bu kanunla nasıl kentsel arazi düzenlemesinde İmar Kanunu esas alınarak ilgili kurum ve kuruluşlarınca her yerde aynı esaslara göre uygulama yapılıyorsa bu Topplulaştırma Kanunu ile de ilgili kurum ve kuruluşlar kendi yürüttüğü projelerde aynı esaslar dahilinde arazi toplulaştırması yapabilmelidir. Ben burada bu Kanunun içeriği nasıl olması gerektiği konusuna girmek istemiyorum ancak halen çok yavaş yürüyen toplulaştırma çalışmalarına hız kazandırmasını ve farklılıkları ortadan kaldırmaya imkan tanınmasını öneriyorum.

Yukarıda açıklamaya çalıştığım sebeplerden dolayı ihtiyaç duyulan yeni bir Topplulaştırma Kanununun öncelikle yürürlüğe konulması için odamız ve ilgili diğer meslek odaları ile birlikte TBMM'ne öneriler getirilmeli ve bu konunun önemi anlatıl-

malı diyor hepinize saygılar sunuyor beni dinlediğiniz için teşekkür ediyor ve sorularınızı bekliyorum.

BAŞKAN- Teşekkürler Sayın Bayram. Zamanımız geçti; ama, yine de soruların tartışılması yararlı olacak. Bu nedenle, soruları cevaplandıracak arkadaşlarımızın burada hazır bulunmasında yarar var. Evet, sayın arkadaşlar kısa olmak üzere lütfen. Evet, Sayın Gürkan. Lütfen özet olarak....

PROF. DR. ONUR GÜRKAN- Sorular faslını benimle açmak bereketsiz oluyor diyecektim; ama, bu defa galiba bereketli olacak.

Çok kısa olacağını sanıyorum; çünkü, benim sorum da kısa. Aynı soruyu ben bu defa Zerrin Demirel'e yöneltmek istiyorum. Biraz önce Sayın Erkan ve Gökşin Seylam'a yönelttiğim soruyu; çünkü, onda da aynı şeyleri gözledim.

BAŞKAN- Soruyu tekrarlar mısınız?

PROF. DR. ONUR GÜRKAN- Arazi ve toprak deyimlerinin kullanılışı benim kafamda karmaşa yarattı. Acaba bir gerekçeleri var mı? Konunun uzmanı insanlar, belki bir bildikleri var diye düşünüyorum. Çünkü, Zerrin Demirel'in konuşmasında hem toprak geçiyordu. hem de arazi geçiyordu. Teşekkür ederim.

DOÇ. DR. ZERRİN DEMİREL- Kırsal alan düzenlemesinde normal koşullarda çeşitli işlevleri var. Kırsal alanlarda düzenlenen şeyler, oturma, çalışma, dinlenme, ulaşım, kırsal alanın bu işlevleri arasında bir denge kurmak, bunlar arasında bir planlama yapmak gerekiyor. Böyle olunca, ister istemez kırsal alandaki topraklarda da kendiliğinden bu sınıflanma ortaya çıkıyor. Bunlardan bir tanesi, toprak. Toprak dediğimiz şey, aslında tarımsal amaçlarla kullanılan yerler; tarlalar.

İkincisi, arazi dediğimiz bölüm ise, kırsal alanda bulunan; ama, tarımsal amaçların dışındaki kullanımlara ayrılmış olan yerler. Az önce söylediğim gibi, endüstri alanları, küçük sanayi alanları, yeni yerleşim bölgeleri, kentsel alanların dışında kurulan yerler. Buralarda da bir arazi düzenlemesi yapılacaktır. Ondan sonra, toprak düzenlemesi içinde de arsa düzenlemesi. Ben bu üç terim arasındaki farkı böyle algılıyorum.

BAŞKAN- Toprağı da arazi üzerinde bir varlık sayarsak, orman, maden, toprak, hepsini altlığı arazi diye alırsak, herhalde sorun çözümlenir.

DR. HALDUN ÖZEN- Zerrin Demirel konuşmasında disiplinler arası bir uzmanlık tanımlaması yaptı ve çeşitli meslekleri bu arada harita kadastro mühendislerini de onun içinde saydı. Benim bilebildiğim kadarıyla Türkiye'de bu uzmanlık alanlarının hiçbirinde lisans düzeyinde bu işler, bu düzeyde, onun tasavvur ettiği düzeyde muhtemelen yapılmıyor. Acaba, lisans üstü düzeyde bir eğitim mi önerdi?

İkincisi, Mümtüz Bayram'la Zerrin Demirel'in yaklaşımları arasında bence çok önemli farklar vardı. İkisi de bu farklara dikkat ettiler mi, etmediler mi? Ettillerse, her ikisi de bu konuda bir şey söylemek isterler mi? Teşekkür ederim.

BAŞKAN- Farkı bilmezlerse cevap veremezler.

DOÇ. DR. ZERRİN DEMİREL- Ben yanıtlı vereyim. Bizim mesleğimizin görev kapsamı, insanların daha onurlu, daha rahat, daha iyi yaşamasını sağlama doğrultusunda genişlemiş. Böyle olunca da, bizim mesleğimizdeki tek düze bilgi birikimleri bu çok amaçlı beklentilere yanıt vermekten gittikçe uzak kalıyor. Bana kalırsa, lisans üstü düzeyinde değil, daha lisans düzeyinde son sınıflara doğru belli konularda seçmeli dersler konmalı, yani öğrenciler bir yerde ilgi duymadıkları, ilgilenmeyecekleri konularda beyinlerini doldurmak yerine temel derslerin dışında, son sınıflara doğru, hangi konuda çalışmak istiyorlarsa, o konuda seçmeli ders alarak, o konulara ağırlık vererek ve o konularda daha bilinçli, daha bilgili, daha yeterli yetişmek durumundadırlar. Bana göre, uzmanlaşmaya, lisans üstü düzeyinde değil, lisans düzeyinde ve son sınıflara doğru başlamak gerekiyor diye düşünüyorum.

MÜMTAZ BAYRAM- Sayın Başkan, sayın hocamın herhalde kastettiği, bilemiyorum, ben, Zerrin Hanım da yeni kanun önerdi gibi, geldi bana. Ancak, o Türkiye'de sorumlu bir kuruluş olsun. Sanıyorum, sırf toplulaştırmaya ilişkin veya arazi düzenlemesine, kavram biraz kargaşa yaratıyor; ama, bense, şu anda önemli olan, öncelikle bir kanuna ihtiyaç olduğu ve Türkiye'de böyle bir örgütlenmeye şu anda gitmek, sanıyorum, çağımız süratle ilerliyor. Almanya'da, işte biraz önce bahsettiğim, bu işe 1800'lerde başlanmış. Biz 1960'larda başlamışız, daha 120 bin hektar yapabilişiz. Rakamlar verdim ki, biraz çarpıcı olsun. Halbuki, 4 bin hektar sulamaya açmışız, 8,5 milyon hektar ekonomik olarak sulanabilir potansiyelimiz var; fakat, 100 binler civarındayız. Bunu çağımızda, sürat çağında nasıl yakalayabiliriz? Benim önerim de, kanun tek olsun. İlgili kuruluşlar, hatta kadastro dahil -yani olabilir benim kişisel görüşüm- bu konuda kendi bünyesi içerisinde bir şey kurarak, bu konuda ülkemizdeki eksikliğin giderilmesine yardımcı olabilir kanaatindeyim. Teşekkür ederim.

BAŞKAN- Tatmin olup olmadığını sormayacağım; çünkü, bütün konuşmacıların soruları bitsin, ondan sonra belki yeni soru sormaya gerek kalmayacak.

DOÇ. DR. ZERRİN DEMİREL- Şimdi, galiba Mümtaz Bey'le şurada ayrıldık: O konuya doğrudan bir yasa önerisiyle, yani yeni bir yasanın kurulması ile girdi. Doğru, haklı. Belki, bir yeni yasa gerekebilir; ama, böyle bir başlangıç ile ben olaya yaklaşmıyorum. Bana göre ilk önce, konuşmamın başında da belirttiğim ve Haldun Hoca'nın da ayrıntılandığı gibi, ilk önce kırsal alanı yeniden düzenlemeyi ya da arazi toplulaştırmasını, kavramlar hayli karıştı, bunların öncelikle biz hedeflerini belirlemeliyiz. Bu hedefleri belirledikten sonra, hedefler zaten içeriği koyacaktır. Bu hedeflere ulaşmak için şu, şu, şu faaliyetleri, önlemleri, eylemleri yerine getirmeliyiz.

Bunlar belirlendikten sonra, işte bunları gerçekleştirmede bize gerekli olan kurallar, yani yasal yetkiler, hangi yetkiye dayanarak, biz, bizden beklenen bu faaliyeti, bu etkinliği yerine getireceğiz? Bunu kim yapacak, hangi insan yapacak, hangi donanımları kullanacağız ve bizim politikacılarımız bize hangi kısıtlamaları, hangi yetkiyi,

ne kadar parayı, ne kadar insanı, bu konuda istihdam edebilecek ne kadar ziraat mühendisi, harita mühendisi, bilgisayar mühendisi, orman mühendisi; bunları bize verecekler ve bütün bu faaliyetin bileşenleri tasarımı yapılırken, az önce söylediğim gibi hem örgütsel yapı, hem de bunları gerçekleştirmek için bize gerekli olan yasal yetki, yasayı, ortaya koyacaktır. Galiba, Mümtaz Beyle ayrıldığımız yer, özünde aynı olmakla beraber sonuçta belki biraz farklılık gösteriyor.

BAŞKAN- Teşekkür ederiz. Gerek oturuşumuz, gerekse konuşmalarımız panele dönüştü. Sayın Tokmanoğlu, lütfen...

PROF. DR. TAHSİN TOKMANOĞLU- Teşekkür ederim. Benimkisi sorudan ziyade bir küçük ilave olacak arkadaşlar. Her üç konuşmacı da arazi planlamanın önemini anlattılar, sağlayacağı faydaları anlattılar. Kendilerine çok çok teşekkür ediyorum.

İki yıl önce İstanbul'da Yıldız Üniversitesinde bir Alman foto yorumlamayla ilgili bir konferans verdi, uydulardan çekilen fotoğraflarla nasıl yorumlama yapıyor, ne faydalar sağlanıyor, biraz da bunun tarımdaki etkileri üzerinde önemle durdu ve konuşmasının sonunda dedi ki, "Türkiye AT'ye girmek istiyor. AT niçin kurulmuştur biliyor musunuz?" dedi. Biz bir baktık. Arkasından "Avrupa ülkeleri öteden beri, daima 1 yıllık zoraki ihtiyaçlarını planlar, tespit eder. Gelecek sene bu ülkenin şu kadar buğdaya, şu kadar arpaya, şu kadar şuna, bu kadar buna ihtiyacı vardır diyerek ve üretimini de buna uygun bir şekilde yapar." bir müddet sonra demişler ki, "Her ülkenin kendi içinde bunu yapması zor oluyor. İki, üç ülke, beş ülke birleşelim; beşinin birden ihtiyacını tespit ederek, üretimimizi yapaalım. Arazi kullanmasını buna göre planlayalım" demişler ve AT buradan doğmuş. Alman, "Şimdi, size soruyorum" dedi, "Siz AT'ye girerseniz, AT'nin yetkilileri size, gelecek sene şu kadar buğday, şu kadar soğan, şu kadar patates yetiştireceksiniz derse, bunu yapabilecek misiniz?" dedi ve şunu da ilave etti: "Son olarak AT'ye giren ülkeler bu görevi yerine getiremiyorlar, AT'nin çalışmalarını aksatıyorlar" dedi. Onun için arazi kullanmanın planlanması AT'ye girmemiz bakımından da son derece önemli. Almanın bu sözünü hepimize duyurmak istedim, bir.

İkincisi, arkadaşlar toprakla arazi arasındaki fark, hepimizin bildiği üzere diyeceğim, verimli tarım arazilerine genel olarak toprak diyoruz; onun dışındakilere, tarıma elverişli olmayanlara da arazi diyoruz. Fakat, o arazi, bir süre sonra verimli hale getirilebiliyor. O zaman da tabii toprak olacak. Mesela, son yıllarda Bulgarların yaptığı bir çalışma var, çok ilginç. Bulgarı örnek gösterdiğim için üzülüyorum; ama, gerçek bu. Bütün kırsal dağdaki yamaçlara ceviz diktiler. Kayalık araziye, kayalık yamacı keski çekiçe oyarak çukurları açtılar, uzaktan toprak getirdiler, orayı saksı haline koydular, içerisine ceviz fidanı diktiler ve çok miktarda ceviz yetiştiriyorlar, yakında bize ceviz satarlar. Biz ise ne yaptık? Son 20 sene önce, çoğunuz hatırlayacaksınız, ceviz ağaçlarını kestik, İtalyanlara sattık, onlar da mobilya yaptı, bize sattı. Ceviz ağacı ve daha birçok ağacın kökü toprak üreten bir fabrika gibidir. Kayayı eritir, toprağa dönüştürür. Dolayısıyla da, bir müddet sonra da o yamaç tamamen top-

rak haline dönüşüyor. Aynı şeyi 70-80 sene önce İtalyanlar bize Ege'de yapmışlar, zeytin ağaçlarımızı satın almışlar, zeytinden mobilya yapmışlar. Bunun sonucu olarak da Avrupadaki zeytin piyasasında bizi alt etmişler. Onun için toprak reformu değil, arazi reformu denmesi çok daha uygun olacaktır ve arazilerimizi de verimli hale getirmeliyiz. O zaman da fakir olan orman köylüsü kurtarılabilecektir. Teşekkür ederim.

BAŞKAN- Biz teşekkür ederiz. Sayın Mehmet Doğan...

MEHMET DOĞAN- Efendim, ben düzenleme sırasının hangi kriterlere göre belirlenmesi gerektiği sorusunu sormak istiyorum. Yani, düzenleme sınıfı belirlenirken, mülki sınırlar mı esas alınmalıdır, yoksa o bölgede toprak büyüklüğü mü dikkate alınmalıdır? Bu konuyu öğrenmek istiyorum. Teşekkür ederim.

MÜMTAZ BAYRAM- Sayın Mehmet Doğan'ın sorduğu sorudaki esas olan altyapı, yani orada bir sulama şebekesi var ise veyahut düşünülüyorsa, bu sulama şebekesi esas alınarak düzenleme sınırı getirilecek. Bu gayet doğaldır. Bunun dışında başka bir şey düşünmüyoruz. Yani, sınır olarak eğer toplulaştırma alanının sınırını kastediyorsunuz tabii, toplulaştırma alanının sınırı şu andaki uygulamada o yöredeki sulama projesinin sınırlarına dayanmaktadır. Bunun dışında, ben bugüne kadarki uygulamalarda da ileriye gidildiğini sanmıyorum. Sadece sulama alanıyla sınırlı kalmakta. Teşekkür ederim.

BAŞKAN- Sayın Erkan ...

PROF. HÜSEYİN ERKAN- Efendim, ne kadar geniş seçilirse, planlama açısından o kadar iyidir. Sulama, başta bayındırlık hizmetleri sınırları nereye kadar uzanıyorsa, o kadar iyi. Ancak, tabii idari birimlere, mesela, ATT'ye göre hizmet yapmaya girişirseniz, diyelim ki, muvafakat meselesi vardır, köylü, bir köy birimini, idari birimi almak zorundasınız. Onun yanında, işte derecelendirmede aynı şekilde birtakım sıkıntılar vardır. Fakat, buna rağmen olabildiğinde geniş belki birtakım hizmetleri köy bazında, idari birimde; ama, birçok köyü yan yana düşünmek suretiyle, geniş alanlarda... Nitekim, buna paralel olarak ATT'de -Lütfen ATT derken, yanlış anlamayın; Arazi Toplulaştırma Tüzüğü'nden söz ediyorum- 3083 sayılı Kanunda da sınırın olabildiğince geniş, bazen köy sınırı, bazen köyün bir kısmı, bazen köyler sınırı veya köylerin bir kısmı gibi, havza sınırı gibi alınması öngörülmüştür. Temelde bir kısıtlama yoktur.

Derecelendirme ve muvafakat işlemleri açısından zorunlu yapılmadığı takdirde idari birim sıkıntısı var; ama, kanaatimce, İsviçre'de de öngörülen, dikkat ettiğim kadarıyla bu, olabildiğince geniş alanı toplulaştırma sınırı olarak... Çünkü, pek çok bayındırlık hizmetini bir arada getirmek zorundasınız, getiriyorsunuz; öyleyse, olabildiğince geniş alanı bir arada düşünmekte fayda var.

Bizim açımızdan da, efendim bir köyde oturmakta; ama, başka köylerde toprağı olanlar var. Olabildiğince o açıdan da birtakım katkıları, faydaları olabilir. Teşekkür ederim.

BAŞKAN- Sayın Koyuncu...

DOÇ. DR. DAVUT KOYUNCU- Efendim, benim sorum kısa olacak, şöyle; Tarımda toplulaştırmanın verimi artırdığı ve bunu mutlaka yapmamız gerektiğini konuşmacılarımız belirttiler ve Türkiye'de yapılan projelendirme çalışmalarının sonuçlandırılmadığını da, arkadaşımız Mümtaz belirtti. Çok ilginç, gerçekten bu kadar olduğunu bilmiyordum ben.

Batı Avrupa'da toplulaştırma çalışmalarının çok uzun yıllar önce başladığını da biliyoruz. Acaba, Batı Avrupa'da bir başarısızlık olayı oldu mu, bizde başarısızlık olayı nelere bağlanıyor? Bu kadar yıllar içerisinde niye hala başarısız bir yasal düzenleme yapıyoruz? Bunu öğrenmek istiyorum. Teşekkür ederim.

BAŞKAN- Evet, buyurun.

MÜMTAZ BAYRAM- Ben Sayın Koyuncu'nun sorusuna şöyle girmek istiyorum: Batı Avrupa ülkelerinde başarısız, bildiğim kadarıyla olunmadı ve halen bu çalışmalar da başarıyla yürütülüyor. Ancak, ülkemizdeki başarısız olunmasının sebepleri pek çok. Bir defa, yasalardan kaynaklanan sorunlar var. Yasadan kaynaklanan sorun, mesela bir tanesi, muvafakata dayalı toplulaştırma söz konusu, tüzüğe göre. Tabii, muvafakatlar verilemiyor. Konu çiftçiye... Bizim ülkemizdeki insanlara yaklaşım şöyle: Yani, hepimiz mühendisiz, en iyi sulama kanalı nereden geçer, onu hesaplar, ona göre dizayn ederiz. Ancak, artık Amerika'da veya Avrupa'da böyle değil. İnsan faktörü, yani orada yaşayan insanları da gözönüne alarak, kanalları veya yolları inşa etmek durumunda mühendisler. Onun için Amerika'da mühendislik fakültelerinde sosyoloji bölümleri kondu. Şunu söylemek istiyorum:

Başarısız olmak derken, bir tanesi yasalardan kaynaklanan başarısızlık. Başarısız yaşamız var, başarısız sonuç alıyoruz. Yani, toplulaştırma, bana göre, zorunlu olmalı; çünkü bizim ülkemizin koşulları bunu gerektiriyor. Yani, oradaki insanlara toplulaştırma çalışmasından önce gidip birtakım eğitimler verilmeli, insanlarla konuşmalı. Biz, hemen kağıdı, kalemi elimize alıyoruz, projemizi çizmeye başlıyoruz, haydi uygulayacağız. Tabii sonuç alınamıyor, yani bu tür yaklaşımlarla.

Bir diğer konu da, tabii, toplulaştırma, mesela ilgili kuruluşlar arasında koordinasyon eksikliği. Özellikle, bunu yaşıyoruz. Devlet Su İşleri'nin uyguladığı projede, Köy Hizmetleri veya Tarım Reformu, toplulaştırma uygulaması yaparken, birtakım olumsuz projeden, uygulayıcı her kurumun farklı olmasından birtakım olumsuz sonuçlar, yani ilgili koordinasyonunun zamanında kurulmasından... Bazı hallerde mesela, proje değiştirmek gerekiyor. Onu yapacak ünite Devlet Su İşleri, toplulaştırmayı yapan bir başka kuruluş... Koordinasyonsuzluktan kaynaklanan sıkıntılar. Yani, sorumsuzlu meselesi de var bu işin içinde. "Bana ne, sorumlu ben değilim, o" diyor mesela. Yani, o iş uzayıp gidiyor ve sonuç alınamıyor.

Ben, bunun en büyük eksikliği olarak, öncelikle bir yasa olarak görüyorum. Sanıyorum, mesela, Devlet Su İşleri olarak biz, kendi yürüttüğümüz projelerde kendimizin

toplulaştırma yapmasını, yasal bir teklif olarak getirdik zaten. O, bugün Türkiye'nin gündeminde aslında. Köy Hizmetleri de kendi yürüttüğü projelerde yapmalı diyoruz. Tarım reformu da yapabilmeli; çünkü, çok büyük bir işimiz var. Yani, 4 milyon hektar arazi sulamaya açılmış toplulaştırma yok. Biz bugün görüyoruz ki, buralarda sulama randımanı çok düşük; işte birtakım sorunları arkadaşlar, hepimiz anlattık. Yani, yol ve su ağı uygun teşekkül etmemiş... Sorunları çok büyük o sektörün. Tabii, üretim azalması söz konusu. Onun için, Türkiye'de bunun çözümünü ben, bir kuruluş olarak görüyorum... Yani Köy Hizmetleri 30 yılda, bu güne kadar 120 bin hektar yapabilmiş. Halbuki, potansiyel ortada. Başarısızlığın sebeplerini de ben bunlara bağlıyorum. Teşekkür ederim.

BAŞKAN- Buyurun.

DOÇ. DR. ZERRİN DEMİREL- Toplum düzeyindeki büyük faaliyeti toplumdan soyutlarsanız, başarılı olamazsınız. Sanıyorum, bizdeki 30 yıllık uygulamada az önce yansıda da gösterdiğiniz yasa maddelerinin hep birbirinin tekrarı olması bunun gösteriyor. Batı Avrupa ülkelerinde bu yönde önemli gelişmeler olmuş, kendilerine göre şüphesiz başarısızlıkları vardır; ama, genel çizgileriyle başarılılar. Bu da arazi toplulaştırma faaliyeti ile toplumun etkileşimi sürekli, canlı ve birbirlerini geliştirir biçimde tutulmuş. Örneğin, arazi toplulaştırmasının çok daha eski tarihçesine inmek istemiyorum; ama, onun daha yukarısında yapılan çalışmalarda ilk önce topraktaki verimi artırmak üzere yapılmıştır. Arazi toplulaştırmasındaki verim artırılınca da, parseller birleştirilince, bu kez çiftçilerin gelir düzeyi yükselmiş, ürettiği mal artmış. Ürettiği mal artınca, bunların ulaşımı, ticareti ortaya çıkmış, bu kez arazi toplulaştırma sadece dağınık parselleri birleştirmek amacıyla değil, bunun yanında ulaşım ağını da gerçekleştirmek amacına yönelmiştir. Arazi toplulaştırması, hem sulama, hem ulaşım ağı için yapılırken iletişim artmış, bu kez toplumun beklentileri artmış, sadece ulaşım yeterli değil, bunun yanında köyde yaşayanların, kentlerde olduğu gibi yaşam, çağdaş, insana yaraşır yaşam koşullarına ulaşması gerekmiştir.

İşte, arazi toplulaştırma bu kez sulama, ulaşım ağı değil, bunun yanında insanların orada yaşayabilmesi için genel amaçlı kamusal yapıların, sinemanın, tiyatronun, kütüphanenin, spor tesislerinin yapılmasını amaç edinen bir içerik kazanmış ve arazi toplulaştırması günümüzde ulaştığı boyutuyla, artık insanların doğayı bu kadar çok tahrip etmesi sonucunda, arazi toplulaştırması Batı'da artık üretimi, verimi artırmak için değil, onlar bize bu konuda biraz endişeyle bakıyorlar, tarım topraklarını sonuna kadar kullanmışlar, artık tüm kaynak sularını zehirli gübrelemekten, hala olabildiğince çok verim almak, olabildiğince tüm toprakları çiftçilere dağıtıp, tarıma açmayı düşünüyorlar, onlar bugünkü ulaştığı boyutta, arazi toplulaştırmasını tarımsal üretimi denetlemek, toprakların yüzde 25'ini tarımdan alıkoymak, toprakların yüzde 15'ini biyotop amaçlı kullanmak üzere arazi toplulaştırması yapıyorlar; ama, biz arazi toplulaştırmasını 30 yıldır toplumun gelişmesinden soyutlanmış olarak, hala aynı amaca yönelik yapmaya çalışıyoruz. Sanıyorum, bizim başarısızlığımız buradan kaynaklanıyor.

BAŞKAN- Teşekkür ederiz. Sayın Cemal Bıyık...

CEMAL BIYIK- Efendim, önce konuşmacılara iki yeni öneri getirdikleri için teşekkür ederim. Bunlardan birisi yasa, diğeri teşkilattır.

Gerçekten kırsal alan düzenlemelerinde, bu düzenlemeye gitmenin yararı vardır. Nitekim, yanılmıyorsam, Köy İşleri Bakanlığı da, nisan veya mayıs aylarında bu konuda bir toplantı düzenlemeyi kararlaştırmış bulunmaktadır.

Ülkemizde yapılan bir sulama vardır; bir de arazi toplulaştırması, Toprak Su Teşkilatı tarafından yapılan arazi toplulaştırması var; bir de GAP bölgesinde yapılmakta olan 3083 sayılı Kanun uygulaması var. Bunlar birbirlerine göre -ben sırayla söyledim- bazı üstünlükleri ve farklılıklar var. Sayın Zerrin Hanımın önerisi, yanılmıyorsam, Avrupa'da, Batı Avrupa ülkelerinde uygulanan şekliyle topyekün bir kırsal kalkınma projesi uygulamasıdır. Öyle ki, bu projede bağ parsellerinin toplulaştırmasından orman içi yollarının düzenlenmesine ve hatta kuş yuvalarının bile düzenlenmesine kadar uzanan bir düzenlemedir.

Sayın Zerrin Hanımdan rica edeceğim; kendisinin önermiş olduğu teşkilat şemasında böyle bir uygulamayı mı düşünüyorlar, Türkiye için bu şu anda lüks müdür veya hut da ideal olması gereken bu mudur düşünceleri veyahut da bu uygulamaya geçebilmek için önerdikleri teşkilat şeması yeterli midir? Teşkilatın, şemanın başında arazi toplulaştırmasının dışında topyekün kırsal kalkınmayı hedef alan kırsal alan düzenlemesi veyahut da başka bir isimle anılması gerekli kanaatindeyim. Teşekkür ederim.

DOÇ. DR. ZERRİN DEMİREL- Şimdi, sanıyorum, bildirimin anlaşılmasında benim amaçlarımdan biraz farklılık olmuş. Bunlardan bir tanesi, benim çok özenle belirtmeye çalıştığım şu var: Bir başka ülkedeki yapılan çalışmayı model almak, kopya etmek değil. Bu sadece, kırsal alanın yeniden düzenlemenin boyutlarını göstermek amacıyla idi. Üzerine basarak söylediğim şu idi: -onu tekrarlıyorum- öncelikle kırsal alanı geliştirmek, daha sonra, bizim ülkemiz koşulları için bu hedeflere götürecek önlemleri; bu önlemleri belirledikten sonra, bizim ülkemizin toplumsal ve ekonomik olanak ve koşulları ortaya konmalı. İşte, bundan sonra politikacıların da tercihlerini gözeterek, bizim ülkemiz koşulları için hangisi lüks, hangisi değil ortaya çıkacaktır. Ona göre, kırsal alanı yeniden düzenlemenin ya da arazi toplulaştırmasının ya da arazi düzenlemesinin içeriği, kapsamı ve örgütsel yapısı ondan sonra çıkacaktır. Yansıda gösterdiğim örgütsel yapı ise bir öneri değildi. O, sadece; belki ben-den, böyle bir örgütsel yapı belirlendi; ama ben böyle bir örgütsel yapıyı belirlerken, benim ne kadar iyi niyetli olursam olayım, bilgi ve birikimlerin buna yetmez; birçok eleştiri alır dedim. Nitekim de, öyle bir şey olsaydı, eleştiri alacaktı. O bir öneri değildi. Teşekkür ederim.

BAŞKAN- Teşekkür ederim. Görülüyor ki, kadastro araziye veya toprağa ilişkin

bilgilerin toplanıp yapılanması değil, bunların yararlı biçimde uygulamaya dönüştürülmesi, yansıtılması gerekiyor. Bunda da, her şeyden önce bir terminoloji karmaşası-ğından kurtulmak lazım. Mesleğimizde, maalesef bu terminoloji karmaşası hem üniversitelerde, hem kurumlarda, hem de kuruluşlarda süregelmekte ve kişileri yanıltmakta. Bu nedenle, herhalde Odamızdan rica edeceğiz, bir kurum veyahut da bir kurul oluşturularak bu terminoloji sorununu çözmek gerekiyor.

İkincisi, kadastronun işte, en önemli konusu olan insan-toprak ilişkisini bir düzene sokmak; önce toprağı, sonra da ilişkiyi düzene sokmak gerekiyor. Bu ise, Bayındırlık İskan Bakanlığını, Tarım Orman Bakanlığını, diğer Toprak Reform Müsteşarlığı varsa -bilmiyorum şimdi kalktı mı- çeşitli, birçok kuruluşları ilgilendirir. Buradaki sözcü arkadaşlarımız da üniversite mensubu, Devlet Su İşleri mensubu. Bu da gösteriyor ki, araziye ilişkin konuları, haritadan başlayıp, kadastro, tapu, milli emlak ve arazi düzenlenmesi, toprak reformu gibi kurumları, çeşitli genel müdürlükler altında, bir bakanlık altında toplamanın yararlı, hatta zorunlu olacağı -gelecekte- gibi görünüyor. Çünkü, her kurum toprak reformunu kendi amacına yönelik ele alırsa, bugüne kadar olduğu gibi güdük kalır ve uygulamadan uzak kalır. Bu konuda yine çeşitli seminerler düzenleyerek veyahut da Oda Yönetimi olarak bir girişimde de bulunabiliriz.

Hepinize, gerek sunuculara, gerekse dinleyicilere teşekkür ederim ve Sayın Hüseyin Demirel'den de özür dileriz. Kendi zamanından biraz çalmış olduk. Sebebi de, toplantıya yarım saat geç başladık. Suçu yüklenmiyorum. Yalnız, dağılırsak, tekrar toplanma biraz güç olacak. Bilmem, arkadaşlarımız arzu ederlerse, devam edelim; çünkü, yemeğı daha erken yemek, daha önemli gibi geliyor. Buyurun Sayın Toprakkoğlu.

HALUK TOPRAKOĞLU- Efendim, ben Emlak Kamulaştırma Daire Başkanayım Devlet Su İşlerinde; fakat, uzun yıllar yine Devlet Su İşlerinde bir toprakçı olarak çalıştım. Bu terminoloji kelimesi... Arazi ve toprak, uzun yıllar beni de son derece uğraştırdı. ve rahatsız etti. Arazi düzenlenmesi, kanımca, kişisel görüşüm, olması lazım. Bu arazi düzenlemesi içerisinde de toprak düzelmesi yaptığınız işin bir kısmını alıyor.

Gelelim, sayın hocamın, Bulgarlardan vermiş olduğu ceviz misaline herhalde hepimiz, Antalya'dan Adana'ya doğru bir gitmişsinizdir ve sağ tarafta deniz, sol tarafta da bir yoldan ilerliyorsunuz. sağa baktığınız zaman bir uçurum ve bu uçurumun kenarında da dağ. Toprak yok üzerinde, kalker kayasının üzerinde birkaç santimlik toprak var. Aynı zamanda yine Mersin'in kuzey kısmında, oralarda çalışırken 1960'lı yıllarda, toprak yahut araziye tasnif ederken, tasnif edecek bir toprak bulamadım. Uzun yıllar sonra burada bir proje geliştirmek zorunluluğunda kaldı Devlet Su İşleri. Dedi ki, "Taşıma toprakla sulama olur mu?" Fakat, maalesef köylü o 5 santim toprak üzerinde çok güzel narenciye bahçeleri kurdu. Kazdı kalker kayasını, toprak taşıdı; şimdi oralara bir giderseniz göreceksiniz, seralar kuruldu. Aynı zamanda, bu

dediğim yer de, yine Antalya'dan Adana'ya giderken şöyle bir yardır, 90 derece meylli bir dağ. Güney denizine açık, iklim son derece müsait. Orada da arabadan iner de bakarsanız, göreceksiniz, bir sürü muz bahçeleri var, 5 santim toprak üzerinde. Ve tahmin ederim ki, 100 metrekareden elde ettiği gelir de, mübalağa etmek istemiyorum; ama, herhalde 50 dönüm araziden elde edilecek, normal tarımdan elde edilecek gelirden çok çok fazla gelir elde ediyor. Bu açıklamayı yapmak mecburiyetinde kaldım. Yani, bundan şunu kastediyorum: Arazi düzenlemesi. Bana göre doğrudur; çünkü, bu dağı toprak düzenlenmesi değil, bu arazinin de düzenlenmesi gerekir gibime geliyor, müsaade edilsin. Teşekkür ederim.

BAŞKAN- Teşekkür ederiz.

PROF. DR. T. TOKMANOĞLU - "Toprak Reformu" ve "Arazi Reformu" deyimlerinin hangisinin doğru olduğu konusunda, çeşitli görüşler ileri sürüldü. Yapılan tartışmalara katkıda bulunmak amacı ile, şunları söyledim: Üzerinde kalın (derin) ve kaliteli toprak bulunan arazide, toprak ve arazi kavramları birbiri ile bütünleşmektedir. Fakat; toprakların herhangi bir sebeple aşınarak başka yerlere taşınması halinde, alttaki kayalar (anataşı) meydana çıkmaktadır. Böyle bir yere artık toprak denilemez, arazi denilir. Topraklar gittikçe bitki yetiştirme kapasitesi düşer ve verim azalır.

Sadece verimli toprakları, daha verimli hale getirmek amacı ile yapılan reform çalışmalarına "Toprak Reformu" denilmektedir.. Topraklı ve topraksız arazilerin tamamından yararlanmak veya sağlanmakta olan faydayı arttırmak amacı ile yapılan reform çalışmalarına da "Arazi Reformu" denilmektedir. Arazi Reformu, Toprak Reformuna kıyasla çok daha geniş kapsamlıdır.

Eğimli bir yamaç üzerinde kalın bir toprak tabakası varsa, toprağın fiziksel ve kimyasal özelliklerine bağlı olarak, çok çeşitli bitkiler yetiştirilebilir ve büyük faydalar sağlanabilir. Fakat Toprak yoksa, herhangi bir bitki yetiştirerek yamacı verimli hale getirmek çok zor, hatta çoğu zaman olanaksızdır. Son yıllarda Bulgarlar, olanaksız gibi görünen bu işi başarmış ve yalçın kaya durumundaki çıplak yamaçlar üzerinde, ceviz ağaçları yetiştirmişlerdir. Kayaları keski çekiçle oyarak çukurlar açmışlar ve içlerine iyi cins toprak doldurarak, ceviz fidanları dikmişlerdir. Fidanların ince kökleri bir cins asit çıkararak kayaları eritmekte, toprağa dönüştürmekte ve ondan yararlanmaktadırlar. Verimli bir toprağa dikilen ceviz fidanı 7 yıl sonra meyve vermeye başlar. Böyle zor koşullar içersinde yetiştirilen ise, 20-25 yıl sonra meyve vermeye başlayabilir. Cılız bir yaşam sürdürecektir olan bu fidanların, çok iyi bakılmaları, sık sık sulanmaları, hastalıklara ve böceklerle karşı çok iyi korunmaları zorunludur. Bulgarlar bütün bu güçlükleri yenmiş ve ceviz bahçelerini kurmuşlardır. Evvelce boş duran kayalık yamaçlar, verimli ceviz bahçelerine dönüşmüştür.

Ülkemizin güneyindeki muz bahçeleri genellikle, düz ve düze yakın yerlerde yetiştirilmiştir. Egedeki zeytinlikler de böyledir. Doğu Karadenizdeki fındık bahçeleri ve çay bahçeleri, çok eğimli yamaçlarda yetiştirilmiştir. Hepsini takdirle karşılıyoruz.

Fakat; Bunların hepsi, üzerinde toprak bulunan yerlerde yetiştirilmiştir. Ülkemizin topraksız bir yamacında, herhangi bir ürünün yetiştirildiğini bugüne kadar görmedik, gören bilen varsa lütfen söylesin. Arazi ve iklim koşullarımız aynı olduğu için, Bulgarların bu çalışmasını örnek olarak verdim. Bundan da çok üzüntü duymaktayım. Batı Avrupa ülkelerinden, çok başka örnekler verebilirdim.

Bu nedenlerle, içimiz yanarak Bulgarların kurduğu ceviz bahçelerini örnek olarak gösteriyoruz ve benzerlerinin bizde de yapılmasını istiyoruz. Pazarlarımızda iç cevizlerin ne kadar yüksek fiyatlarla satıldığını görenlerin, bu isteklerimize katılacakları kanısındayız. Üzerinde az veya çok toprak bulunan yamaçlara öncelik vererek, ülkemizin her noktasının yeşil bir örtüyle kaplanmasını ve bu örtüden insanlarımızın, tam kapasite ile yararlanmasını istiyoruz. Bir şairimizin dediği "Dağlarımız yeşil olunca murada ereceğiz" sözünü ulusumuza amaç olarak gösteriyor ve benimsenmesini istiyoruz.

BAŞKAN - Teşekkür ederim. Yeni oturum için Sayın Hüseyin Demirel'i davet ediyorum.